

KLIMATRÄTTVISA – KAMPEN OM EN FRAMTID

GENRE: Dokumentär

ÄMNE: Biologi, Geografi,
Naturkunskap, Samhällskun-
skap, Hållbar utveckling, Miljö

ÅLDER: Från 13 år (H, Gy)

SPELTID: 52 min

LAND: Tyskland

PRODUKTIONSÅR: 2019

TAL: Engelska

TEXT: Svenska

REGISSÖR: Jim Rakete

ARTIKELNR: ETS5172

“If you fail, we will never forgive you!”

Greta Thunbergs ord till världens ledare har nått miljoner människor. En ny generation av unga klimataktivister vädjar till de vuxnas förnuft. Anledningen är att vår framtid hotas av global uppvärmning och Paris klimatkonvention 2015 är hittills bara tomma löften. Klimatrörelsen har blivit global och har skakat världen med civil olydnad, strejker och demonstrationer. Rörelsen har vuxit sig så pass stark att regeringar nu faktiskt börjar reagera.

I den här filmen får vi möta några av de mest framträdande personerna i klimatuppröret, såsom Luisa Neubauer, Felix Finkbeiner, Jason Hickel samt Nobels Fredspris-

tagare Muhammad Yunus. Vi får höra om deras motiv, insikter och expertis. De har alla sina mål tydligt klart för sig; vi måste agera nu!

LÄROPLANSMÅL Lgr11 och Lgy11 (i urval)

Biologi (Åk 7-9)

- Människans påverkan på naturen lokalt och globalt. Möjligheter att som konsument och samhällsmedborgare bidra till en hållbar utveckling.
- Biologisk mångfald och vad som gynnar resp. hotar den. Samhällsdiskussioner om biologisk mångfald, t. ex. inom skogsbruk och jakt.
- Aktuella samhällsfrågor som rör biologi.

Eleverna ska ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att:

- använda kunskaper i biologi för att granska information, kommunicera och ta ställning i frågor som rör hälsa, naturbruk och ekologisk hållbarhet

Geografi (Åk 7-9)

- Klimatförändringar, olika förklaringar till dessa och vilka konsekvenser de kan få för människan, samhället och miljön i olika delar av världen.
- På vilka sätt sårbara platser kan identifieras och hur individer, grupper och samhällen kan förebygga risker.

Eleverna ska ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att:

- analysera hur naturens egna processer och människors verksamheter formar och förändrar livsmiljöer i olika delar av världen,
- utforska och analysera samspel mellan människa, samhälle och natur i olika delar av världen,
- värdera lösningar på olika miljö- och utvecklingsfrågor utifrån överväganden kring etik och hållbar utveckling.

Samhällskunskap (Åk 7-9)

- Demokratiska fri- och rättigheter samt skyldigheter för medborgare i demokratiska samhällen. Etiska och demokratiska dilemman som hänger samman med detta t. ex. yttrandefrihet.
- Individers och grupperns möjligheter att påverka beslut och samhällsutveckling samt hur man i den demokratiska processen kan påverka beslut.
- Aktuella samhällsfrågor, hotbilder och konflikter i Sverige och världen. FN:s syfte och huvudsakliga uppdrag.

Eleverna ska ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att:

- reflektera över hur samhällen formas, förändras och samverkar,
- analysera och kritiskt granska lokala, nationella och globala samhällsfrågor ur olika perspektiv,
- reflektera över mänskliga rättigheter samt demokratiska värden, principer, arbetssätt och beslutsprocesser.

Naturkunskap (Gymnasiet)

- Frågor om hållbar utveckling: energi, klimat och ekosystempåverkan. Ekosystemtjänster, resursutnyttjande och ekosystemens bärkraft.
- Olika aspekter på hållbar utveckling, t. ex. vad gäller konsumtion, resursfördelning, mänskliga rättigheter och jämställdhet.
- Samband mellan individens hälsa, dagliga vanor och livsstilar i samhället, t. ex. i fråga om kost och konsumtion samt påverkan på miljön.

Eleverna ska ges förutsättningar att utveckla:

1. Förmåga att använda kunskaper om naturvetenskap för att diskutera, göra ställningstaganden och formulera olika handlingsalternativ.
2. Kunskaper om naturvetenskapens roll i aktuella samhällsfrågor och i förhållande till hållbar utveckling.
3. Kunskaper om olika livsstilars konsekvenser såväl för den egna hälsan som för folkhälsan och miljön.

Samhällskunskap Gymnasiet

- Demokrati och politiska system. Internationella och nordiska samarbeten. Medborgarnas möjligheter att påverka politiska beslut på de olika nivåerna. Maktfördelning och påverkansmöjligheter i olika system och på olika nivåer utifrån olika demokratimodeller.
- Globalisering och dess betydelse utifrån ett demokratiskt, ekonomiskt och politiskt perspektiv samt för individer och nationer. Analys av utmaningar som individen, nationen och jorden står inför i en globaliserad värld.
- Olika aktörer, deras mål och medel samt hur dessa samspelar inom utrikespolitik. Den moderna nationalstatens utmaningar som en internationell aktör.
- Orsaker till och följder av samarbeten och konflikter.
- Globaliseringens betydelse för individer, grupper och samhällen samt möjligheter och utmaningar för miljö och resursfördelning.

Eleverna ska ges förutsättningar att utveckla:

1. Kunskaper om demokrati och de mänskliga rättigheterna, samhällsfrågor, samhällsförhållanden samt olika samhällens organisation och funktion från lokal till global nivå utifrån olika tolkningar och perspektiv.
2. Kunskaper om historiska förutsättnings betydelse samt om hur olika ideologiska, politiska, ekonomiska, sociala och miljömässiga förhållanden påverkar och påverkas av individer, grupper och samhällsstrukturer.

Innan ni startar en diskussion kring filmen är det viktigt att läraren/ledaren går igenom handledningen och tänker på hur man ska hantera diskussionen och svaren.

INNAN NI TITTAR

Filmen *Klimaträttvisa – kampen om en framtid* handlar om klimataktivism.

- Vad är klimataktivism?
- Vad tror ni filmens undertitel ”kampen om en framtid” handlar om? Gå även tillbaka till denna fråga efter ni sett filmen.
- Vad tänker ni om klimatfrågan? Utveckla era svar.

En av de mest kända klimataktivisterna, som vi får se mer av i filmen, är Greta Thunberg.

- Vad vet ni om henne?
- Hur började hon som aktivist och vad heter den rörelse hon grundade?

EFTER FILMVISNINGEN

Klimataktivism

- Många av aktivisterna i filmen är unga. Varför tror ni att det är fler unga än vuxna som är aktivister?
- Greta Thunberg är en stor del av rörelsen. Varför tror ni att hon lyckas väcka så stora känslor hos så många?
- Varför tror ni att så många provoceras av henne?

I filmen får vi se bilder på ockupationer. Bland annat en ockupation av Waterloo Bridge som utförs av gruppen Extinction Rebellions. En av gruppens företrädare, Zion Lights, berättar att de som grupp är ”non-violence” men att hon ändå är rädd inför varje ockupation.

- Förklara termen ”non-violence”.
- Vad är det hon är rädd för?
- Diskutera begreppet yttrandefrihet. Har du alltid rätt att utöva din rätt till yttrandefrihet? Är yttrandefriheten en rättighet som står över andra lagar och regler?
- Vad gäller för en demonstration? Får vem som helst demonstrera?
- Vad är en ockupation? Får vem som helst ockupera något?

FAKTA

KLIMATRÄTTVISA

Klimaträttvisa är inom den globala miljörörelsen den etiska aspekten av klimatförändringarna. Därmed vidgas klimatfrågan till att bli ett problem som också innefattar social rättvisa och där lösningarna inte bara handlar om att minska utsläpp.

Det finns många olika definitioner av begreppet men en återkommande aspekt är hur de länder som till största del har orsakat klimatförändringarna inte är de som drabbas värst av konsekvenserna. Istället påverkas främst människor i fattiga länder och andra utsatta grupper, och den globala obalansen samt nationella ojämlikheter riskerar att förstärkas.

HÅLLBAR UTVECKLING

Hållbar utveckling går att definiera som ”en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov”. Begreppet har fått omfattande spridning, och det råder bred enighet om att en hållbar utveckling bör vara det övergripande målet för samhällsutvecklingen lokalt och globalt.

Hållbar utveckling förutsätter långsiktighet och helhetssyn samt ett globalt perspektiv. Begreppet ger dock utrymme för en mycket vid tolkning, och detta förklarar åtminstone delvis dess genomslag i den politiska retoriken. Medan många menar att naturen och ekosystemens bärkraft sätter ramarna för vad som är långsiktigt hållbart anser andra att detta bara är en aspekt av hållbarhet. Lika viktigt är ekonomisk tillväxt och bra livsvillkor för alla människor på jorden, aspekter som kan innebära att skyddet av jordens livsuppehållande system åsidosätts.

Det är inte givet hur avvägningen mellan dessa tre dimensioner – ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet – bör göras och många konkurrerande tolkningar förekommer. Hållbar utveckling är således inte ett svar utan snarare en process där olika synsätt kan mötas.

Fakta hämtad från NE.se och Wikipedia.se

- Finns det tillfällen, tycker ni, då det är okej att utöva sin rättighet till yttrandefrihet även om det strider mot gällande lagar och regler? Argumentera och ge gärna exempel från verkliga händelser eller situationer.
- Finns det sammanhang eller tillfällen då det kan vara befogat med våld från polis i dessa sammanhang? Argumentera och ge gärna exempel från verkliga händelser eller situationer.

Aktivisterna som vi möter i filmen tillhör grupper eller organisationer som på olika sätt försöker påverka, förbättra och/eller förändra världen. Alla med samma mål; att rädda klimatet.

- Nämn några av grupperna och vad de står och arbetar för; t. ex. Plant for the Future, Pacific Garbage Screening, Fridays For Future, Ende Gelände, Extinction Rebellion.

Flera av personerna i filmen har en anekdot eller en historia som fått dem att reagera eller bli aktivister.

- Vilken anekdot fick Marcella Hansch, grundaren av Pacific Garbage Screening, att agera?
- Vad är det som gör plast så farligt för vår planet?

Filmregissören Wim Wenders berättar en annan historia om fjärilar.

- Vad handlade den om och varför fick det honom att reagera?

I filmen får två kulturella ikoner komma till tals; filmregissören Wim Wenders och sångerskan Patti Smith.

- Tycker ni att kändisskap kan tillföra något till klimatrörelsen? Argumentera för ert svar.

- Ser ni er själva som aktivister?
- Finns det något ämne som upprör er eller som ni brinner lite extra för?

Klimatkrisen och klimaträttvisa

2018 började Luisa Neubauer undra över varför inget hände trots att Parisavtalet skrevs under 2015. Hon besökte då klimatmötet i Polen och insåg att länderna backade från vad som överenskommits i Parisavtalet och diskuterade de små detaljerna istället för de stora frågorna. När hon väl kom hem och försökte få vänner och bekanta att agera fick hon till svar att de var upptagna och att hon kunde återkomma vid ett senare tillfälle.

- Vad handlar Parisavtalet om?
- Varför tror ni att det är så svårt för folk att se allvaret i klimatfrågan?
- Varför tror ni att det går så långsamt för världens länder att vidta åtgärder för att minska utsläppen?

(Jämför gärna och gör kopplingar med olika länders hantering av Coronapandemin 2020)

- Filmen presenterar flera tänkbara åtgärder för att försöka lösa klimatkrisen. Kan ni nämna några av dem?
- Vad tror ni själva att det är för åtgärder som krävs?
(Jämför gärna och gör kopplingar med olika länders hantering av Coronapandemin 2020)
- Vad skulle dessa åtgärder innebära i praktiken? Förutom minskade utsläpp, vad skulle de få för konsekvenser för världen i stort, för samhället och för den enskilda individen?
- Skulle ni vara villiga att ändra ert beteende och er livsstil för att rädda klimatet?

- Vad tror ni Greta Thunberg menar när hon säger att vi måste "dra i nödbromsen"?

- Vad betyder ordet klimaträttvisa?
- Vad anser ni om begreppet, håller ni med eller inte? Argumentera för era svar.

FAKTA

KLIMATFÖRÄNDRINGAR

En tydlig och varaktig förändring i klimatsystemet som manifesteras i egenskaper som medeltemperatur, nederbördsfördelning och havsnivåer. I beskrivningen av klimatiförändringar ingår temperatur och nederbörd och en lång rad andra storheter, bland annat havsvattenstånd, molnighet, vind, havsisens utbredning och snötäckets varaktighet. Naturen har också formats av klimatiförhållandena.

Den statistiska basen för studiet av klimatiförändringar avser en viss tid, vanligen 30 år. Den senaste så kallade klimatnormalen eller normalperioden är 1961–90 som följs av 1991–2020. En klimatiförändring avser en tydlig och förhållandevis varaktig trend eller förändring över tid, inte tillfälliga variationer med varaktigheter mellan år och årtionden.

PARISAVTALET

Parisavtalet bygger på frivilliga åtgärder för att minska utsläppen av växthusgaser i länder, företag och städer. Ambitionen är att den globala temperaturökningen ska begränsas till långt under 2°C och allra helst till 1,5°C, över den förindustriella temperaturen. Innan förhandlingarna i Paris hade 188 länder inkommit med nationella klimatplaner för hur de ska minska sina utsläpp och anpassa sig till klimatiförändringar. Dessa planer ska uppdateras vart femte år och enligt avtalet bli alltmer ambitiösa.

GLOBALISERING

Förändringsprocess varigenom stater och samhällen över hela jorden knyts samman i ömsesidiga beroendeförhållanden. Globalisering kan ses som en samlingsbenämning på utvecklingen inom politik, ekonomi och kultur. I allmänt språkbruk har termen emellertid i första hand kommit att syfta på ekonomiska förhållanden.

Fakta hämtad från NE.se

- Vad betyder globalisering?
- På vilka sätt kan globalisering vara dåligt för klimatet?
- På vilka sätt kan globalisering vara bra för klimatet?
- Vad menas med personligt klimatavtryck eller koldioxidavtryck?
- Vad kan ni göra för att påverka era personliga klimatavtryck?

Avslutande frågor

- Vilken bild målar filmen upp av vår framtid? Är den positiv eller negativ? Argumentera för era val.
- Vad tror ni filmmakarens syfte med filmen är?
- Är det en vinklad film?
- Saknar ni något; perspektiv, röster, information?

FÖRDJUPNINGSUPPGIFTER

Klimaträttvisa

Klimaträttvisa är en bred term som tas upp i filmen, men hur kan man sammanfatta begreppet och vad går klimaträttvisa ut på? Finns det några speciella händelser som bidragit till att begreppet uppkom, vilka då i så fall? Skriv en sammanfattande text, ta ställning i frågan och argumentera för din sak. Ta gärna med begrepp som globalisering.

FN och Parisavtalet

Ta reda på FN:s arbete kring klimatförändringar. Har de ett speciellt organ för klimatarbetet? Vad är ett klimatomöte; hur går det till, när är dessa, vilka får vara med och vad bestäms på ett sådant? Ta reda på vad som bestämdes på klimatomötet i Paris 2015 som nu regleras i Parisavtalet. Vilka är målen och när ska de vara uppfyllda?

Sverige och Parisavtalet

Nike Mahlhaus i filmen ville ändra sitt koldioxidavtryck, dvs klimatpåverkan, till de två ton som är hållbart per person globalt. Men hon insåg att det var omöjligt att som individ kunna påverka så mycket då enbart förbränningen av lignin i Tyskland ligger på 2,8 ton växthusgaser per person. Hur ser det ut i Sverige? Hur många ton växthusgaser släpper vi ut per person? Vilka utsläpp är det som bidrar mest till Sveriges klimatpåverkan? Vad har Sverige för mål enligt Parisavtalet och hur ska vi arbeta för att sänka våra växthusgaser till två ton per person? Sök efter information på internet samt ta hjälp av länkarna nedan. Arbeta gärna i grupp.

Globalisering

Låt eleverna läsa på om globalisering. Dela upp klassen i två delar. Låt dem undersöka ämnet för att sedan debattera mot varandra; den ena delen för och den andra delen mot globalisering. Antingen kan man ha mindre debattgrupper eller så låter man hela klassen debattera mot varandra inför alla. Försök ta med begrepp som demokrati, ekonomi, resursfördelning, krig, konflikt, fred, kultur, handel, klimaträttvisa, global uppvärmning, klimatförändringar, klimatpåverkan och miljö.

De globala målen

Klimaträttvisa är, enkelt uttryckt, den etiska aspekten av klimatförändringarna. Det handlar alltså om så mycket mer än att bara minska våra utsläpp. Ta reda på mer om FN:s 17 globala mål för en hållbar utveckling. Redogör för de mål som du tycker kan kopplas till denna film och varför. Hur arbetar Sverige med de globala målen och vad gör vi för att möta dessa till 2030?

David, Goliat och demokratiprocessen

Luisa Neubauer, Fridays For Future Tyskland, beskriver deras kamp för klimatet som David mot Goliat. Fundera över demokratiprocessen i detta avseende, hur lätt respektive svårt är det för individen eller gruppen att på-

FAKTA

GLOBAL UPPVÄRMNING

Global uppvärmning, engelska global warming, är den konstaterade ökningen av medeltemperaturen på jordytan sedan 1850-talet. Det råder bred konsensus bland forskare att jordens uppvärmning är ett resultat av människans utsläpp av växthusgaser, främst genom förbränning av fossila bränslen.

VÄXTHUSGAS

Växthusgas, drivhusgas, klimatgas är gas som förekommer i atmosfären och bidrar till dess växthuseffekt. De viktigaste naturliga växthusgaserna är vattenånga, koldioxid, metan, dikväveoxid (lustgas) och ozon. Människan släpper ut betydande mängder koldioxid i atmosfären, bl.a. genom förbränning av kol, olja och gas.

FOSSILA BRÄNSLEN

Bränslen bestående av organiska kol- och väteföreningar i sediment eller sedimenterad berggrund. De ekonomiskt viktigaste fossila bränslena är kol, olja och naturgas. Dessa förekommer ganska väl avgränsade från andra mineral och kan utvinnas utan att stora mängder barlast följer med.

De fossila bränslena anses ha sitt ursprung i små vattendjur och växter som dött och blivit liggande på botten av hav och insjöar. Så småningom har dessa organiska rester täckts av allt tjockare sedimentlager och utsatts för ökande tryck och temperatur.

Förbränning av olja, kol, torv och naturgas, är den största källan till utsläpp av koldioxid, svaveldioxid och kväveoxider i Sverige. Utsläppen påverkar klimatet, ger upphov till försurning av skog och mark och orsakar hälsoproblem.

Fakta tagen från NE.se

verka beslut och samhällsutveckling? Vilka kanaler och organ finns att tillgå för att kunna göra sin röst hörd? I Sverige? I världen? Skriv en argumenterande text om detta, med exempel från verkligheten samt från filmen.

Klimat och biologisk mångfald

Klimat och biologisk mångfald hör ihop, men på vilket sätt? En minskad biologisk mångfald stärker klimatförändringarna samtidigt som klimatförändringarna bidrar till en minskad biologisk mångfald. Det verkar inte gå att lösa det ena utan att ta hänsyn till den andra. Undersök denna samverkan och diskutera i grupper.

Klimatförändringar

Vad finns det för olika orsaker till att klimatet förändras? Vilka konsekvenser kan dessa förändringar få för människan och samhället i stort? Försök ta reda på vad och inom vilka områden de största problemen finns när det kommer till orsaker till klimatförändringarna.

Klimatrörelser

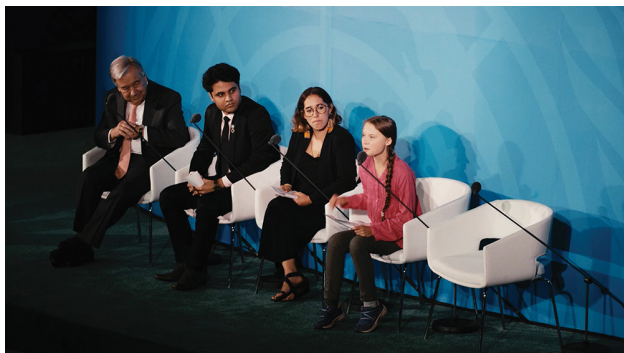
Filmen presenterar ett flertal rörelser som arbetar för vårt klimat och vår planet. Låt eleverna, antingen i grupp eller själva, välja någon av rörelserna att fördjupa sig i. Sök efter information på internet; kanske har de en egen hemsida, eller en officiell Facebook-sida. Du kan även använda informationen från filmen. Låt eleverna skriva en sammanfattande faktatext som de sedan får presentera för klassen.

Antropocen

Det sägs att vi nu är inne i en ny tidsepok, med det föreslagna namnet Antropocen. Vad innebär denna nya tidsepok? Hur har klimätförändringarna påverkat vår planet genom åren? Hur såg det till exempel ut för 100 år sedan respektive 200 år sedan? Redogör för tydliga skeenden som påverkat klimatet genom åren. Hur tror ni att jorden kommer att se ut i framtiden? Ta även hjälp av rösterna i filmen.

Klimatförnekelse

Vad är klimatförnekelse eller klimatskepticism? Försök att hitta exempel på personer eller organisationer som är klimatförnekare. Varför tror ni att just dessa personer eller organisationer är klimatförnekare? Tänk på aspekter som har med politik och ekonomi att göra.

LÄNKAR

Researchers Desk

<https://researchersdesk.se/>

Naturskyddsföreningen

<https://www.naturskyddsforeningen.se/skola/energifallet/faktablad-konsumtionsbaserade-klimatutslapp>

<https://www.naturskyddsforeningen.se/skola/faktablad>

<https://www.naturskyddsforeningen.se/hela-sverige-staller-om/sa-hanger-klimat-och-biologisk-mangfald-ihop>

Globala målen för en hållbar utveckling

<https://www.globalamalen.se/>

Globala målen – Sveriges regering

<https://www.regeringen.se/regeringens-politik/globala-malen-och-agenda-2030/>

Parisavtalet 2015 – Sveriges regering

<https://www.regeringen.se/regeringens-politik/parisavtalet/>

FN – Klimatförändring

<https://unric.org/sv/klimatforandring/>

Fridays For Future

<https://fridaysforfuture.org/>